

هه‌قێه‌ یه‌قینه‌ له‌گه‌ڵ به‌ڕێه‌بهرانی سه‌ج فه‌ره‌ادی

حه‌مه‌ سه‌ج فه‌ره‌ادی: هه‌ندێک کاتێک ئێمه‌ وێڕانه‌ نووسینه‌ به‌ منداڵ کارێکی
ئاسانه‌
هه‌قێه‌ یه‌قینه‌- کامه‌ران حاجی ئه‌لیاس

نووسه‌ری دیاری کوردستان (حه‌مه‌ سه‌ج فه‌ره‌ادی) سه‌ڵانه‌که‌ له‌ به‌واری
منداڵانه‌دا ده‌نووسه‌ت، خاوه‌نی چه‌ندین کتێبه‌ له‌ چه‌ند گه‌ڤاری
منداڵانه‌، وێکه‌ ده‌ستێی نووسه‌ران و سه‌رنووسه‌ر کاری کردوه‌، له‌مه‌
به‌واریدا خه‌زمه‌ته‌کی زه‌ری منداڵانی کوردستانی کردوو، هه‌ر به‌ ئه‌مه‌
مه‌ به‌سته‌ پهمان باش بوو له‌ نزیکه‌وه‌ به‌ چه‌ند په‌رسیاره‌ک به‌سه‌ری
به‌که‌ینه‌وه‌.

• هه‌رچه‌نده‌ به‌رزه‌تان نووسه‌ره‌کی دیاری کوردستانه‌، به‌ئهم به‌مان
باشه‌ به‌کورتی به‌سه‌ له‌ ژبانه‌ی ئه‌ده‌بی خه‌ت به‌ خوێنده‌ره‌کانمان
به‌که‌یت.

• ناوم (حه‌مه‌ سه‌ج مه‌لاسه‌دق فه‌ره‌ادی) یه‌ به‌ئهم به‌ (حه‌مه‌ سه‌ج
فه‌ره‌ادی) ناسراوم له‌ سه‌ی 1949 له‌ دایک بووم، سه‌باره‌ت به‌
ژبانه‌ی ئه‌ده‌بیه‌م یه‌که‌مه‌ین به‌ره‌مه‌می به‌ئاوکه‌راوه‌م له‌ گه‌ڤاری
(تیشه‌) بوو له‌ سه‌ی 1969 دا بوو، وێکه‌ ره‌ژنامه‌ نووس له‌
چه‌ندین ده‌زگادا کارم کردوو، وێکه‌ رادیۆی ده‌نگی هه‌ولێرو
رادیۆی گوڵانه‌ له‌ سه‌ی 1992-1994، گه‌ڤاری (هه‌نگ) ی
منداڵانه‌ (1993-2011) ئه‌ندامی ده‌ستێی نووسه‌ران و پاشانیش
به‌ماوه‌ی (13) سه‌ سه‌رنووسه‌ری گه‌ڤاره‌که‌ بووم، وێکه‌ ئه‌ندامی
ده‌ستێی نووسه‌رانی چه‌ند گه‌ڤاره‌ک و به‌ئاوکه‌راوه‌دا کارم کردوو
، وێکه‌ گه‌ڤاری (گوڵزار) گه‌ڤاری (چه‌ر)، گه‌ڤاری (نووسه‌ری
نووه‌) وێکه‌ ده‌ستێی نووسه‌ران پاشانیش سه‌کرته‌ری
نووسینه‌، به‌ئاوکه‌راوه‌ی (لانه‌) ی منداڵانه‌، به‌شداریم له‌ که‌نگه‌ی
دامه‌زراندن و که‌نگه‌ی دووهمی ره‌ژنامه‌ نووسانه‌ی کوردستان
کردوو له‌ هه‌ولێر.

هه‌روه‌ها، به‌شداریم له‌ که‌نگه‌ی شه‌شهمی یه‌که‌مه‌تی نووسه‌رانی
کورد کردوو که‌ له‌ سه‌ی 2010 دا له‌ سه‌ڵمانی به‌ستراوه‌ به‌
ئنه‌دایه‌م به‌بێ نه‌دی گه‌شتی و پاشانیش به‌ سه‌کرته‌ری کارگه‌ری
یه‌که‌مه‌تی که‌ هه‌بێژدراوه‌، سه‌ی 1997-2006) به‌ر به‌رده‌وامی

بەرنامەییکی ھەفتانەی منداڵانم بۆ رادیوی (ھەڕەم) ئامادەکردوو و لێوێڵاوایی دا (445) ئێڵێقەیی بۆاوکرایوو، تائێستا (20) کتێبم بۆچاپ گەیاندوو، چۆند کتێبیکی تریشم ئامادەن، چاوەڕوانیی دەرْفەتی چاپکردن، بەشداریم لێ وەرگێران و ئامادەکردنی (8) کتێبی بەرنامەکانی خوێندنی بنێڵەتی و ئامادەیی کشتوکاڵیداکردوو، پێداچوونەوی زمانەوانیم بۆ (8) کتێبی دیکەش کردوو، بەربەردەرەوامی لێ زۆربەی لێژنامە و گۆڤارەکاندا بەبەت بۆاو دۆکۆمەنتوو .

▪ چن بوو، بواړی ئېدې بی مندا نته هېژارد؟

• من هەر لێ منداڵییەوە سەودای خوێندنەوەم هەبوو ، پاشانیش کە دێستم بۆ نووسین کرد، بابەتی لێکۆڵینەوە لێباری رێژنامە نووسی کوردییەوهەم هەبژارد ، پێش ئێوەی هیچ بابەتێکی تایبەت بۆ منداڵان بەاوبکەم، دوو کتێبیشم لێباری رێژنامە نووسی کوردییەوهەم بۆ چاپ گەیاندبوو. پێش ئێوەی گەفاری (هەنگ)یش دەرچەت لێسەر داوی هاوڕێی دێرینم کاک (مەولوود ئیبراهیم حەسەن) و بۆ هاندانی ئێو ،چەند بابەتێکی کورتەم لێ هەفتەنامەی (پەڕیستان)ی منداڵاندا بەاوکردووە. ئێو هەفتەنامە یێ پاشکۆیێکی تایبەت بۆ منداڵان بوو، کە رێژنامەی (کوردستانی نوێ) دەریدەچواند .

کځگه څاري (هنگ) یش ل لایڼ و څار تی ر ښیریڼ و ډرچو و
 دکت ر م ولود ئیبراهیم ح سڼ بو ب سکر تی نووسینی
 گه څار ک و ل س ر داوای ئ و ل ی ک م ژمار ی گه څار ک دا
 باب ت کم ب ناویشانی (هنگ) نووسی و ئ و باب ت ل داوای
 س روتاری گه څار ک ، ی ک م باب تی گه څار ک بو تیدا چ ند
 زانیاریڼ ک م ل بار ی ه نگ و ب مندا ڼان ب اوکر د و .

لـ (ژمار 2) ی گڼ فار ګڼ شـ و ټـ فـ رمی کرام بـ ټـ ندامی دـ ستـ ی نووسین، ئیتر تادوا ژمار ی گڼ فار ګڼ کـ لـ سا ی (2011 دا تـ یدا بـ رد وام بووم ، پـنج سا و ټـ کو ټـ ندامی دـ ستـ ی نووسین و سـ زد سا یش و ټـ کو سـ ر نووسـ ر .

▪ ئۇو بىزنىڭ مايدىن سىلەرگە كېيىن نە چىقارغاندىكى پەيدا بولغان نوپۇسنى ئۆلچەش بىلەن مەنئىيەتلىك دېگەندەك رايونغا يۆتكەشكە توغرىسى بارمىدۇ؟

▪ هه‌ندێك بـه‌مـای سه‌ره‌كی هه‌ن، په‌ویسته‌ له‌ نووسینه ئه‌ده‌بی منداڵانه‌دا چاو بگرته‌ له‌ مانا:

1- بابہ تک کہ ہم زمانہ کی پاراو و منداہانہ بنووسرہت و
 بنووسہ کہی لہ گہہ بنووسی کتہہ کانی بہ رنامہی خوہندنی
 قوتا بخانہ کان بگونجہت، وشہ کان لہ فہرہہ نگہ منداہانہ و

هه‌قو‌لابن، باب‌ت‌ک‌ کورت ب‌ت و در‌ژداری‌ ت‌دا
ن‌ب‌ت، باب‌ت‌کان ل‌ ه‌رج‌ر‌ک بن، د‌ب‌ ب‌ش‌و‌ی‌کی
پ‌رو‌رد‌ییان‌ ب‌خ‌ر‌ن‌ ب‌ر‌چاو.

2- ئام‌ژ‌گاری‌کان، ئ‌گ‌ر‌ ه‌ب‌، راست‌و‌خ‌ و ل‌ ش‌و‌ی‌ ئ‌مر
و ن‌ه‌یدا ن‌ب‌ت، ر‌چاو‌ی‌ ئ‌و ب‌هایان‌ی‌ ت‌دا ب‌کر‌ت، ک‌
بوون‌ت‌ ب‌ن‌ما ل‌ ئ‌د‌بی‌ مندا‌ان‌دا، بای‌خ‌ ب‌ سایک‌ل‌جی‌تی
مندا‌ بدر‌ت، دابون‌ریتی ر‌س‌نی‌ کورد‌واری‌ و جیهانی‌ ب‌
مندا‌ان‌ ئاشانا بکات.

3- متمان‌ ب‌ خ‌کردن‌ لای‌ مندا‌ ب‌ه‌ز‌ بکات، م‌ژوو و شو‌ن‌وار
و ناودارانی‌ و بات‌ ب‌ مندا‌ان‌ بناس‌ن‌ت، ب‌تایب‌تی‌ ئ‌و
ناوداران‌ی‌ خ‌زم‌ت‌کی‌ ب‌ر‌چاو‌ی‌ مندا‌ان‌یان‌ کردوو‌، ب‌ها
ر‌حیی‌کان‌ لای‌ مندا‌ خ‌ش‌ویست‌ بکات، بای‌خ‌کی‌ ت‌واو ب‌
مندا‌ ب‌هر‌دار‌کان‌ بدات و ب‌ه‌رمیان‌ ب‌و‌ب‌کر‌ت‌و‌، گ‌ور‌و
ب‌چووکی‌ پیت‌کان‌ی‌ ل‌ گ‌گ‌ ت‌م‌نی‌ م‌ندال‌ ب‌گون‌ج‌ت.

4- باب‌ت‌کان‌ ن‌ت‌و‌یی‌ ب‌ جیهانی‌ ب‌ت ب‌م‌ام‌ ن‌خ‌رت‌ ناو
قا‌بی‌ حزبای‌تی‌و‌، بای‌خ‌دان‌ ب‌ باب‌ت‌کان‌ی‌ خ‌ خاف‌اندن‌ و
زاخاو‌ی‌ م‌ش‌ک‌ و کات‌ ب‌س‌ر‌بردن‌ بدر‌ت، دوورک‌وت‌ن‌و‌ ل‌و
باب‌تان‌ی‌ ک‌ گیانی‌ دووب‌ر‌کی‌ و ش‌خ‌وازی‌ و تاوان‌ ل‌ ناخی
مندا‌دا زیاد د‌کات.

5- باش‌تر‌ وای‌ لاپ‌ر‌کان‌ی‌ ب‌او‌کراو‌کان‌ ن‌گا‌و‌نگ‌ و
و‌ن‌داری‌ بن‌ و نرخ‌ی‌ چاپ‌م‌نی‌کان‌ گون‌جاو ب‌ت و ز‌رب‌ی‌
مندا‌ان‌ بتوانن‌ سوودی‌ ل‌و‌ر‌ب‌گرن‌.

▪ نووس‌رانی‌ ت‌ک‌ست‌کان‌ی‌ ئ‌د‌بی‌ م‌ندا‌ان‌ (ه‌ن‌راو‌، چیر‌ک‌،
ئ‌پ‌ر‌ت‌، شان‌گ‌ری‌..) ل‌ کوردستان‌ چ‌ن‌ ه‌د‌س‌نگ‌نیت‌؟

▪ دیار‌ ت‌ک‌ست‌کان‌ی‌ ئ‌د‌بی‌ مندا‌ان‌، ب‌ تایب‌تی‌ ئ‌و ژانر‌
ئ‌د‌بی‌یان‌ی‌ ک‌باس‌ت‌ کردوون‌ (ه‌ن‌راو‌، چیر‌ک‌،
ئ‌پ‌ر‌ت‌، شان‌گ‌ری‌)، و‌کو‌ ه‌موو‌ ت‌ک‌ست‌ گشتیی‌کان‌ی‌ دیک‌ی‌
ئ‌د‌بی‌ کوردی‌، ه‌موویان‌ ل‌یک‌ ئاستدا‌نین‌، ت‌ک‌ستی‌ باش‌ و
س‌ر‌ک‌وتوو‌ و مندا‌ان‌مان‌ ه‌ی‌، ه‌رو‌کو‌ ب‌ پ‌چ‌وان‌ش‌و‌
ت‌ک‌ستی‌ ئاست‌ن‌زمیشمان‌ ه‌ی‌، ت‌نان‌ت‌، ل‌م‌ چوار‌ج‌ر‌
ت‌ک‌ست‌ش‌دا، ه‌ن‌راو‌، چیر‌ک‌، پ‌ش‌ ئ‌پ‌ر‌ت‌ و شان‌گ‌ری‌ ک‌وتوون‌
و‌ئ‌م‌ دووان‌ی‌ ک‌تایی‌ ه‌ند‌ ئاو‌یان‌ ل‌ن‌د‌راو‌ت‌و‌، ب‌م‌ام‌
ل‌گ‌گ‌ ئ‌م‌ش‌دا، ناتوانین‌ ب‌ئ‌ین‌ ئ‌و ب‌یار‌ ر‌های‌ و ب‌
ب‌یاری‌ ورد‌تر‌، پ‌ویست‌ باب‌ت‌کان‌ی‌ ه‌رنووس‌ر‌ و شاء‌ر‌کی‌
بواری‌ مندا‌ان‌ ب‌ جیا ه‌ب‌س‌نگ‌ندر‌ت.

ب‌گشتی‌ ئ‌م‌ شاعیر‌ و نووس‌ری‌ بواری‌ مندا‌ان‌مان‌ ب‌پ‌ی‌

ژمار ی مندا ٬ان نیی، ت٬ نان٬ ژمار ٬ان ل٬ ژمار ی ئو شاعیر و نووس٬ ران٬ش ک٬ متر ک٬ کار ب٬ ئد٬ ب٬ ب٬ گشتی د٬ ک٬ن. ئگ٬ر د٬ زگای٬ کی ب٬ توانای ف٬ رمی ه٬ ب٬ت و بای٬خ ب٬ ب٬ ره٬ می س٬رک٬ وتووی تایب٬ت ب٬ مندا ٬ان بدات و ک٬ش٬کانی چاپکردن و ب٬اوکردن٬ و٬ان ل٬ ئست٬ بگر٬ت، ئد٬ بی مندا ٬ان ه٬ نگاو٬ کی دیک٬ د٬ چ٬ت٬ پ٬ش.

• ل٬ و٬ماو٬ ی٬دا چ٬ ند نووس٬ ر٬کی مندا ٬ ل٬ کوردستان ب٬ ره٬ م٬ کانیاں ل٬ چوارچ٬ و٬ی نامیل٬ ک٬دا ب٬اوکرد٬ و٬، پ٬تان وای٬ ئگ٬ر نووس٬ر مندا ٬ ب٬ت ب٬ مندا ٬ بنووس٬ت کاریگ٬ری زیاتر٬ ل٬ و٬ی گ٬ور٬ بنووس٬ت؟

• ئگ٬ر داتای٬ کی ورد و ٬ است ه٬ ب٬ت س٬ بار٬ت ب٬ و ک٬سان ی ک٬ ب٬ مندا ٬ان د٬ نووسن، چ گ٬ور٬ بن ٬ان مندا ٬، ب٬ دیار د٬ ک٬ و٬ت ک٬ ژمار ی ئو ک٬سان ی ب٬ س٬رک٬ وتووی ب٬ مندا ٬ د٬ نووسن ز٬رک٬ م٬! چونک٬ ب٬ پ٬ی ب٬ندی ی٬ ک٬ می ماف٬کانی مندا ٬ان، ک٬ پ٬ناس٬ کراو٬ (مندا ٬ ئو مر٬ ف٬ ی ک٬ ت٬ م٬ نی ل٬ 18 سا ت٬ن٬ پ٬ریب٬ت).

ک٬وات٬ ب٬ پ٬ی ئو پ٬ناس٬ ی، زیاتر ل٬ چواری٬ کی دانیش٬ووان مندا ٬ن و پ٬ویستیان ب٬ ژمار ی٬ کی ز٬ر ل٬ ئستا زیاتر ه٬ ی٬ ک٬ کاری ب٬ بک٬ن. د٬ م٬ن٬ت٬ و٬ ئو٬ی ئایا گ٬ور٬ ب٬ مندا ٬ بنووس٬ت باشت٬ر، ٬ان مندا ٬ ب٬ خ٬ ٬ان بنووسن. د٬ توانین ب٬ ٬ین، ئگ٬ر ئو ژمار٬ پ٬ویست٬ مان ل٬ مندا ٬ی ب٬ هر٬ م٬ ند و ب٬ توانا ه٬ ب٬ت، باشت٬ر م٬ ندا ٬ بنووس٬ت، ب٬ ٬ام ئایا ئو ژمار٬ پ٬ویست٬ مان ه٬ ی؟ ب٬ گومان ن٬ خ٬ر.

ه٬ ند٬ ک٬ س٬ وا د٬ زانن نووسین ب٬ مندا ٬ کار٬ کی ئاسان٬! ب٬ ٬ام وانیی ز٬ر ز٬ حم٬ ت٬ر٬ ل٬ نووسین.

ب٬ گ٬ور٬، ب٬رپرسیاری٬ تیشی زیاتر٬. ب٬ پ٬ی ئو زموونی ب٬ ند٬ ل٬ و٬ و٬ و٬، ز٬ر جار ه٬ ست د٬ کر٬ت، ک٬ ئو نووسینان ی ب٬ ناوی مندا ٬ان ب٬او د٬ کر٬ن٬ و٬، د٬ستی گ٬ور٬شی ت٬دای٬. ت٬ نان٬ت و٬ کوو ئو زموون ل٬ و٬ماو٬ ز٬ر ی ک٬ ل٬ گ٬ قاری (ه٬ نگ) دا کارم کردوو٬، ز٬ر جار باوک٬ک ٬ان دایک٬ک، چ٬ ند باب٬ ت٬کی مندا ٬انی ه٬ ناو٬ و گوا ی٬ ه٬ر باب٬ ت٬ک ی٬ ک٬ک ل٬ مندا ٬ ٬کانی نووسیوی٬ تی!

ل٬ر٬ دا ئم٬ د٬ ب٬ت٬ مای٬ی پرسیار، ک٬ ئو ما ٬ چ٬ن ل٬ ی٬ک کاتدا ئو ه٬ موو نووس٬ر٬ مندا ٬ ی ل٬ ه٬ ٬ک٬ وتوو٬؟! پ٬ویست٬ بوار ب٬ مندا ٬ بدر٬ت ک٬ ئو٬ی د٬ ی٬ و٬ بینووس٬ت ل٬ و روو٬ و٬ ه٬ان بدر٬ت و ه٬ و٬ بدر٬ت پ٬ر٬ ب٬ ب٬ هر٬کانی بدر٬ت، ب٬ ٬ام چاود٬ریش بکر٬ت، ل٬ گ٬

هه موو هونر تاز کانی ئم بوار وو ، که مندا ان به ت واوی خوویان په سوو گرتووو و بوووت به شک له ژیا نی ژان یاندا ، ئاگیان له خو نندنوو و ن ماو . سر رای ئم مندا ئه گور له خزان که بهت که گور کانی کتب به خو نندوو ، ده به چاو ئی چی له بکرت؟!

به داخ وو ز ربی گور کان ئاماد ن دیان جری دیاری به مندا کان یان بکن ، که ه نند کیان زیانیشان په د گ ننت ، و کو یاری چک و ت ق م نی و ج ر کانی تر ، به ام بیر له و ناکه نوو که جار که کتب بک ، یان گ قار کی مندا ان یان به دیاری به به نوو و له سر خ ش ویستی کتب خو نندنوو رایان به ن .

- تاچه ند له گ ئو وی له قوتا بخان له ما ، کتب بخان ه بهت؟
- کتب بخان په ک که له پ دا ویستی کانی سر رد م ، ده به ه رما که کتب بخان په کی ئاسایی ت دا بهت و بتوانرت سوود له کتب بخان و ربگیرت ، ئه گور واب بهت و ما به ما کی زیندوو ئاواد ن و په شک و توو داد نرت .
- قوتا بخان ش ، که ما ی دوو می مندا و شو نی په رو رد و ف ر کرنی تی و مندا کا ت کی ز ر له و به سر د بات ، په ویست کتب بخان په کی ه بهت و ژمار ی کتب بخان که ش له گ ژمار ی قوتا بیانی قوتا بخان که بگونج .
- چیر که خو نندنوو به مندا په ش خ وتن تا چه ند گ رنگ و په ویست؟

- چیر که په ک که له و ژانر ئ د بیانی که کاریگ ری ز ری له سر مندا دا ه ی . ئم له بیرمان له سر رد می مندا ایمان ، چن ش وان په ش خ وتن ، دایک و داپیر ، یان ه رک س کی دیک ی ه ند که به ت م ن و ئ زموون ، چیر کیان به د گ رایند وو و ئم ش به تاس و گو مان له اد گرتن ، ه تال ناوک شو ه و او کاریگ ری چیر که که دا خ و مان له د که وت . جار ان به ه ی ئ و ی ه ی کانی کات به سر بردن و خافه اندن و کوو ئستا نه بوون ، ئندامانی خزان ، ه موویان له کات کی گونجاو و زوودا ، د چوون س ر ج گا و د خ وتن . به ام ئستا بارد خ که به گشتی گ او و د توانین به ین ئندامانی خزان و کوو جار ان ئاگیان له ی کتر نیی و ه ری که و له ژووری خ ی تی ، خریکی یاریی سر رد م کان و ئاگای له د ر و نیی .

ئو دوو ج ر ژیا نه ، دوو ج ری جیاوازن و ئه گور خزان که بتوان ه ردوو ج ر له ی کتر نزیک بکا ت و و له گ ی که بیان گونج ننت ، کار کی باش ، د نا له وان یه پاش چه ند سا کی دیک

په وو نديي ئاسايي کاني نوان ئنداماني خزان، وککوو ئستاش
نمينت.

- نامژگاري و رنمايي برزتان ، ب منداان چي؟
- بههي ئوي ئم بهاوکراوي ئو زياتر تايدت به گور،
نک مندا پموانيي مندا ز ر بيينت، بهي رووي دم
دکم خوشک وبراگ وورکان، نک خوان خواست وکوو
ينمايکردنيان ، بهکو به زياتر بهيره ناو و ديارخستني
استييک ل بار ي منداان و، ئويش ئم ي: ئگ ر ئم
دمان و ئاييند مان ل ئستادا باش و شنتر بت، با
به موومان ، چ تاک ، چ رکخراو ، چ دزگا په نديدار کاني
حکومت بهشواز کي سر دميان و پورو رد ي کي س س ن و
گيانگي نت و ي و دوور ل د مارگيري ، مام لگ
مندااندا بکين، چونک پاش چ ند سا کي دیک، منداان ي
ئم لگ ور د بن و جگي ئم ي ئستاي گور د گرن و، ل
برزترين پل و تا دواترينيان.
- ل ک تايدا بهيوای ژيان کي ش فم ندان و پورو رد ي کي
س س ن به منداان و ئاييند ي کي گش و ووناکيش به
کوردستان.